

OBSAH

1	ÚVOD	9
2	ŘÍZENÍ TŘÍDY	11
2.1	Vývoj konceptu řízení třídy	12
2.2	Řízení třídy v dichotomických pojetích	13
2.2.1	Obecné přístupy k řízení třídy: behaviorismus – humanismus	13
2.2.2	Oblasti řízení třídy: management chování – management výuky	15
2.2.3	Strategie řízení třídy: proaktivní – reaktivní	17
2.3	Souvislost řízení třídy s profesním vývojem učitele	20
2.4	Shrnutí: Jak tedy o řízení třídy uvažujeme?	23
3	PEDAGOGICKÉ MYŠLENÍ UČITELŮ A JEJICH POTŘEBA KOGNITIVNÍHO UZAVŘENÍ	26
3.1	Učitelské myšlení a teorie	26
3.2	Učitelské myšlení a profesní příprava učitelů	27
3.3	Potřeba kognitivního uzavření	28
4	METODOLOGIE ZKOUMÁNÍ ŘÍZENÍ TŘÍDY	33
4.1	Výzkumná otázka	33
4.2	Význam výzkumu řízení třídy	33
4.3	Design výzkumu	34
4.4	Výzkumný vzorek	37
4.4.1	Vzorek v terénním výzkumu	38
4.4.2	Vzorek v širším dotazníkovém šetření	40
4.5	Metody sběru dat	42
4.5.1	Pozorování	43
4.5.2	Rozhovor	45
4.5.3	Reflektivní deník	45
4.5.4	Škála managementu chování a výuky	45
4.5.5	Škála potřeby kognitivního uzavření	48
4.5.6	Škála bázi moci	51

4.6	Metody analýzy dat	52
4.7	Limity výzkumu	54
5	ŘÍZENÍ TŘÍDY STUDENTY UČITELSTVÍ A UČITELI: ŠIRŠÍ DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ	56
5.1	Řízení třídy: chování žáků	61
5.2	Řízení třídy: výuka	64
5.3	Řízení třídy z hlediska potřeby kognitivního uzavření	70
5.4	Shrnutí výsledků	79
6	ŘÍZENÍ TŘÍDY ŠESTI STUDENTY A JEJICH UČITELI: TERÉNNÍ VÝZKUM	82
6.1	Řízení třídy: chování žáků	82
6.2	Řízení třídy: výuka	86
6.3	Potřeba kognitivního uzavření	91
6.4	Žákovské vnímání řízení třídy	97
6.5	Souhrnná charakteristika dvojic: provázející učitel – student učitelství ..	101
7	SROVNÁNÍ ŘÍZENÍ TŘÍDY STUDENTKY UČITELSTVÍ A JEJÍ PROVÁZEJÍCÍ UČITELKY NA ZÁKLADĚ SOCIÁLNÍ ROLE A FÁZE PROFESNÍHO VÝVOJE	108
7.1	Management chování u studentky učitelství a u její provázející učitelky	108
7.1.1	Studentka a její provázející učitelka mezi proaktivním a reaktivním managementem chování	111
7.2	Management výuky u studentky učitelství a u její provázející učitelky ..	114
7.3	Řízení třídy na scéně a za scénou: shrnutí a diskuse	119
8	SOCIALIZACE STUDENTA UČITELSTVÍ DO DISKURZIVNÍ KOMUNITY TŘÍDY: MEZI ZAMĚŘENÍM NA UČITELE A NA ŽÁKA ..	121
8.1	Interpretační repertoáry řízení třídy provázející učitelky: zaměření na učitele	122
8.1.1	Legitimizace na učitele zaměřených interpretačních repertoárů učitelky	125
8.2	Odraz interpretačních repertoárů řízení třídy učitelky v jejich výukových praktikách	126
8.3	Interpretační repertoáry řízení třídy studentky učitelství: přístup částečně zaměřený na žáka	129

8.4	Výukové praktiky studentky učitelství v kontextu interpretačních repertoárů řízení třídy studentky a její provázející učitelky	132
8.5	Interpretační repertoáry řízení třídy a jejich reprodukce ve výuce: diskuse.	134
9	PROVÁZEJÍCÍ UČITELÉ A STUDENTI UČITELSTVÍ: ROZVOJ PROFESNÍCH DOVEDNOSTÍ	136
9.1	Můj dům, můj hrad	140
9.2	Co jste, děti, dělaly minule?	148
9.3	Na čem záleží studentům učitelství ve výukové komunikaci?	152
9.4	A co když nevím, co se učím a v čem se rozvívám?	156
10	ŘÍZENÍ TŘÍDY Z HLEDISKA POTŘEBY KOGNITIVNÍHO UZAVŘENÍ	158
10.1	Potřeba kognitivního uzavření ve světle dotazníkových dat	160
10.2	Vstupy učitele do výuky studenta učitelství ve vazbě na potřebu kognitivního uzavření	163
10.2.1	Motivy a důvody intervencí provázejících učitelů	166
10.2.2	Intervence a management chování	169
10.3	Potřeba plánování a nečekané situace	170
10.4	Potřeba kognitivního uzavření, didaktické výzvy a inspirace	171
10.5	Konstrukt potřeby kognitivního uzavření: Shrnutí	174
11	DISKUSE: SKRYTÁ A NEREFLEKTOVANÁ TÉMATA ŘÍZENÍ TŘÍDY	176
	RESUMÉ	186
	SUMMARY	188
	LITERATURA	190
	PŘÍLOHY	214
	Příloha 1: Manuál pro transkripci dat	214
	Příloha 2: Protokol o pořízení videozáznamu vyučovací hodiny	217
	Příloha 3: Oslovení ke spolupráci na výzkumu	219
	Příloha 4: Souhlas s natáčením	220
	Příloha 5: Ukázka transkriptu videozáznamu výuky studenta učitelství	222
	Příloha 6: Tazatelské schéma rozhovoru se studentem učitelství	233

Příloha 7: Tazatelské schéma rozhovoru s učitelem	235
Příloha 8: Ukázka transkriptu rozhovoru se studentem učitelství	237
Příloha 9: Ukázka transkriptu rozhovoru s učitelem	242
Příloha 10: Pokyny pro studenty učitelství k reflektivnímu deníku	250
Příloha 11: Ukázka z reflektivního deníku.	251
Příloha 12: Škála managementu chování a výuky, Škála potřeby kognitivního uzavření	253
Příloha 13: Škála Báže moci: verze pro studenty učitelství	256
Příloha 14: Škála Báže moci: verze pro učitele	261
Příloha 15: Výsledky bází moci učitelů a studentů učitelství	265
SEZNAM TABULEK, OBRÁZKŮ A UKÁZEK.	269
VĚCNÝ REJSTŘÍK	272